

2012-09-13 Aurinkosähköä markkinoille, avauspuheenvuoro, Jukka Noponen

Sitran tavoitteena on edistää suomalaisten kestävää hyvinvointia ihmislähtöisesti. Kestävä hyvinvointi halutaan tehdä jokaiselle ihmiselle mahdollisimman helpoksi ja kannattavaksi niin ekologisesta, sosiaalisesta kuin taloudellisestakin näkökulmasta.

Pidämme tärkeänä, että ihmiset voisivat omilla valinnoillaan, varallisuudellaan ja teoillaan viedä Suomea kohti visiota, jossa jokaisella on mahdollisuus elää mahdollisimman hyvinvoivana puhtaassa elinympäristössä. Tässä suhteessa ihmisillä tulisi olla mahdollisuus siirtyä fossiilisten polttoaineiden käytöstä puhtaaseen energiaan ja että yhteiskunta olisi myös mukana kannustamassa tätä muutosta.

Viime vuosien aikana ymmärrys pientuotannon tarpeesta ja tahtotila sen lisäämisen puolesta on merkittävästi kasvanut. Hankkeissamme ja sidosryhmien kanssa tehdyssä yhteistyössä on kuitenkin törmätty moniin hankaluuksiin, jotka rajoittavat pientuotannon kasvua käytännössä.

Sitra ei pyri väittämään, että keskitetty suurtuotanto tai kaukolämpö olisivat huonoja ratkaisuja, päinvastoin olemme ylpeitä tästä osaamisesta. Olemme julkisuudessa kannustaneet suomalaista kaukolämpöä kehittymään. Näkökulmamme on kuitenkin se, että kaikki energia tarvitaan ja kaikenlaiselle tuotannolle pitää antaa mahdollisuudet nyt vallitsevassa energiamurroksessa. Näemme, että hajautettu pientuotanto on jätetty liian vähälle huomiolle. Kansalaisten, maanviljelijöiden ja yrittäjien oman tekemisen hyödyntäminen ja omatoimisuuden mahdollisuudet palvelujen ja työllisyyden kehitykseen ovat jääneet suurten ratkaisujen jalkoihin.

Pientuottajien järjestökenttä on heikko ja hajanainen. Sen ja innovatiivisen uuden teknologiateollisuuden neuvotteluvoima energiaratkaisuissa on ollut alhainen. Näiden integroituminen esimerkiksi energiatehokkuushaasteiden edessä olevaan rakennusteollisuuteen on ollut myös vähäinen. Tämä on yksi niistä alueista, joilla teemme työtä tänä syksynä. Paikalliset energiaratkaisut tulevaisuudessa ovat kiinteä osa rakentamista.

Hajautetussa uusiutuvassa energiassa, rakennusten energiatehokkuudessa, älykkäissä sähköverkoissa ja energian varastoinnissa on merkittäviä uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Kauppataseen mukaan Suomeen ostettiin energiatuotteita 13,2 miljardilla eurolla vuonna 2011. Näitä varoja kannattaisi sijoittaa enemmän kotimaiseen puhtaaseen energiaan. Esimerkiksi 10 000 aurinkosähköjärjestelmän asennus toisi työtä 60-90 miljoonan euron arvosta.

Paikalliset ratkaisut voivat olla moninaisia kuten mm viime kesän asuntomessut osoittivat. Tämä moninaisuus tulee vielä lisääntymään, kun pienimuotoiset CHP-ratkaisut tulevat markkinoille. Puhumme tässä tilaisuudessa ennen kaikkea aurinkoenergiasta, mutta se ei tarkoita ettemme haluaisi nostaa kaikkia tuotantotapoja. Aurinko on nyt otettu jäänmurtajan rooliin!

Nollaenergiarakentamisen kokeilut – erityisesti Luukku- ja Lanttitalot – herättivät pohtimaan aurinkoenergian tulevaisuutta. On ollut hämmäntävää, kuinka aurinkoenergian edistämisessä Suomessa joutuu rämpimään vastavirtaan. Aina löytyy syitä miksi olisi parempi olla tekemättä mitään.

Lantti-talo on ensimmäinen lähes kaupallinen Suomeen soveltuva omakotitalo, joka täyttää ja ylittää 1.1.2021 voimaan tulevan direktiivin vaatimukset. Se perustuu mm. aurinkosähkön ja –lämmön hyödyntämiseen yhdessä kaukolämmön kanssa. Lähes nollaenergiarakentaminen tulee edellyttämään paikalla tapahtuvaa tuotantoa.

Lanttitalo tuotti sähköä 1 470 kWh yhden kuukauden aikana (heinäkuun puoliväli-elokuun puoliväli). Se on aika hyvä määrä, kun vertaa sitä kerrostalokodin (tavallinen varustelutaso, kolme henkilöä, 75 m²) keskimääräiseen vuosikulutukseen noin 2 500 kWh. Yhden asukkaan talous (45 m²) taas kuluttaa 1250 kWh vuodessa, joten periaatteessa joku Kalliossa asuva sinkku voisi ostaa Lantista vuoden aurinkosähköt.

Lanttitalon tuotannosta olisi saatu tämän kesän sähkön tukkumarkkinahintojen mukaan 29 euron hyöty, mutta jos aurinkosähkölle olisi maksettu vaikka tuulisähkön tasoinen tuki, kuukausituoton hyöty olisi 123 euroa.

Lantti-talo saatiin helposti kytkettyä verkkoon ja Tampereen sähkölaitos teki siinä yhteydessä päätöksen maksaa pientä liittymiskorvausta liittyjälle. Kentältä saadut kokemukset kertovat meille kuitenkin, että verkkoon liittyminen on hyvin sekavassa tilassa Suomessa. Käytännöt ja ohjeet vaihtelevat, ja henkivät pikemminkin halua estää piensähkön syöttäminen verkkoon.

Keskeisimmiksi haasteiksi on tunnistettu sähkön pientuotannon verkkoon liitännä- ja kunnallisten lupakäytäntöjen ongelmat, pientuottajien saaman korvauksen pienuus sekä pientuotantoa syrjivät uusiutuvan energian tukikäytännöt. Epäselvät ja tiukat verkkoon liittymisehdot antavat liiaksi tulkinnanvaraa verkkoyhtiöille, jolloin yhtenäisiä käytäntöjä ei ole syntynyt. Myös valtion tuet ja kunnalliset rakennuslupakäytännöt ovat epäselviä ja monimutkaisia. Nämä hankaluudet nostavat nyt sähkön pientuotannon kustannuksia. Pientuottajat eivät myöskään koe saavansa reilua korvausta tuotannostaan, koska he itse joutuvat maksamaan sähköstä noin 12-15 senttiä/kWh, kun korvausta ylituotannosta saa

markkinaehtoisesti vain 2-4 senttiä/kWh. Tämä kaikki hidastaa merkittävästi markkinoiden kehittymistä.

Näihin haasteisiin olemme ehdottaneet ratkaisuksi, että sähkön pientuotannon verkkoon liittämistä ja lupien myöntämisestä annettaisiin selkeät, yksiselitteiset ja kaikkia toimijoita velvoittavat ohjeistukset. Kuluttajan tai hänelle energiaratkaisua toimittavan yrityksen pitäisi pystyä hoitamaan kaikki lupa- ja tukiasiat helposti yhden luukun palvelun kautta. Voitaisiko perustaa esimerkiksi sähköinen asiointipalvelu, jonka kautta pientuotantoon liittyvän byrokratian saisi hoidettua helposti ja nykyistä nopeammin? Tämä voisi helpottaa myös eri viranomaisten työtä, kun joka puolella Suomea ei tarvitsisi kerta kerran jälkeen käsitellä jokaista pientuottajaa ennakkotapauksena.

Ylijäämästä saatavaa korvausta voitaisiin parantaa ottamalla käyttöön nettolaskutusmalli, jossa annettaisiin pientuotannon osalta hyvitystä myös siirtomaksujen ja verojen osalta. Tällainen malli on jo käytössä monissa muissa maissa. Vuositasolla tapahtuva nettolaskutus tekisi myös lähes nollaenergiarakentamisen Suomessa mahdolliseksi.

Lisäksi, pienten biokaasu- tai metsähakkeella toimivien CHP-laitosten edistämiseksi nykyisen syöttötariffin alarajaa tulisi alentaa. Nyt syöttötariffin piirissä ei ole yhtään pientä laitosta. Nykyisen rajan puitteissa jos pelkällä lannalla haluaa tuottaa biokaasusähköä 100 kW:n teholla, tarvitaan tähän noin tuhannen lehmän karja. Näin isoja tiloja maassamme ei pahemmin ole, eikä lantaa kannata suuria matkoja maanteitse kuljettaa.

Lopuksi,

Suomessa päätöksentekoa haittaa ilmeisesti se, ettei hajautetun uusiutuvan energian talous-, työllisyys- ja ympäristöhyötyjä tunneta kovin hyvin. Tulisikin selvittää, mitkä ovat uusiutuvan energian pientuotannon potentiaalit ja sen edistämisestä saatavat hyödyt uusiutuvaan energiaan, energiatehokkuuteen ja älykkäisiin sähköverkkoihin perustuvalle tuote- ja palveluteollisuudelle sekä Suomen kauppataaseelle ja työllisyydelle.

Saksassa uusiutuvan energian keskustelua käydään kustannusten ja taloudellisten hyötyjen vertailuun perustuvana debattina. Suomessa taas asiaa on lähestytty lähinnä pelkkänä kustannuskysymyksenä. Toivottavasti Suomessakin keskustelua voitaisiin laajentaa nyt ja jatkossa bisnekseen, ympäristöön, energiaomavaraisuuteen ja työpaikkoihin liittyvänä asiana.